

VYCHOVATELSKÉ LISTY.

Časopis věnovaný zájmům křesťanského vychování.

»Kdo Mne následuje, nebloudí ve tmách, pravi Pán.
Tom. Kemp. I. 1.

Kněz a učitel.

Jan Tiray.

(Řeč, pronesená na III. československém sjezdu katolickém v Brně.)

Bylo to o prvním katolickém sjezdu brněnském, kdy v referátě o krásné literatuře slovatný řečník trpce si stěžoval do převrácenosti směru mnohých plodů novější naší belletrie, jež myslí nepovznášejí, srdce nezuschleťují. Kniha prostého děje s tendencí křesťanskou zřídka milost najde u kritiky a pochvalu nalézá u čtenářstva, jež zvyklo jednostranně moderní a nejmodernější četbě. Div divoucí, že dostalo se v posledních letech, kdy poměry řečené nijak se nezlepšily, nýbrž naopak zjevně zhoršily, téměř všeobecné pochvaly knihám, jejichž hrdinové: kněz — učitel, dějištěm: kostel, fara, škola, ovzduším: prostý život křesťanský. Uhodli jste jistě, velectění, kam biji. Zdaž směl bych dnes, maje rozebrati thema: Kněz a učitel, nevzpomenouti spisovatele povídek „Západu“ a „Zapadlých vlastenců“, Karla Raise, miláčka učitelů i kněží, nadšeného hlasatele upřímného přátelství a ideální shody, svornosti a součinnosti obou těchto stavů? Čině tak na počátku řeči pozdrav a dík posílám muži ušlechtilému, zasloužilému — —

Řeklo se pouze: „Rais idealisuje, upřilíšuje.“ Tomu odpírám. Porozuměl Rais živoucímu životu českému, duši české; realismus jeho na výsost jest vyspělý, pravdivý. A jiní zase: „Ličené poměry ojedinele byly, nejsou a nebude jich již ve světě pokročilém. I tomu odpírám, ano troufám si, velectění tvrditi, že my všichni, každý z nás viděl a zná faráře Stehlíka a Kalousa, učitele Pondělíčka a Čermáka, jak líčí je Rais ve svých spisech; my známe dvojice ty z vlastního okolí, s jinými ovšem jmény. Jaká byla nekonečná řada učitelů a kněží, neupřímnějším přátelstvím k sobě lnoucích — těch, již na pravdě Boží jsou! — tak jest řada dvojic takých nám známa; budou spřátelené duše, pokud šlechtné city sídliti budou v srdcích lidských, — a takové se světa zmizeti nemohou. Připouštím jen: Poměr, jaký býval mezi knězem a učitelem, změnil se kvantitativně; počet obcí, kde dosud s milým, srdečným přízvukem vyslovují: „Náš pan farář s našim panem učitelem“, menší jest, než býval. Třeba že „Vládní věstník pro školy moravské“ konstatuje za minulý rok, že „svorné spolupůsobení učitelů světských a duchovních bylo porušeno jenom v 9 případech“ — toť číslo vůči tisícům súčasťných zcela bezvýznamné! — nechtějme a nechceme sebe klamati, že v četných

případech tam, kde do nedávna mezi často jmenovanými byl poměr upřímného přátelství, nastoupily chlad a odměřenost, jakýsi „ozbrojený mír“; kde dříve odměřenost byla, nastala rozluka; kde bývala rozluka utajovaná, nyní nedorozumění, ano — budiž Bohu žalováno! — nepřátelství zjevně veřejnosti na odiv se staví. Nejsme tu, bychom nařikali, také nechceme rozdmýchovati doutnajících hořlavin, aniž polének přikládati v plameny již již šlehající. Nám o to jde, bychom v zájmu dobré věci klidně a věcně stanovili:

I. Kde příčiny zkalení poměrů dobrých a zdaž možno je odstraniti?

II. Zdaž nutna a žádoucná součinnost obou stavů? Jak vytvořiti se může styk kněze a učitele i za nynějších poměrů?

Nuže k věci! — Stalo se modou usuzovati, že jen ten pokračuje s duchem času, má pravý názor světový, jest skutečně moderním člověkem, stojícím na výši doby, zkrátka vzdělavcem, kdo na všechno přísahá, co vědecké knihy a revue, ba dokonce i novinářské články nového přinášejí. A známo, že u většiny moderní četby materialismus a naturalismus, atheismus, ethický nihilismus — jak již všeliké ty „ismy“ se zovou — prokukuje nebo přímo v nahotě své se jeví. Jen namátkou připomenu „Vzdělávací bibliotéku“, jež „vzdělává“ (!) knihami: „Konflikty víry s vědou“, „Umdléné duše“ a p. Zola přeložen, pan Machar básní dále, doporučeno studium Schopenhauera a Nietzscha, o jichž filosofických zásadách má prý býti — tak loni v jistém učitelském provolání se četlo — veřejnými přednáškami poučován i náš lid! — Jen ten, kdo s takovýmto proudem jde, jest prý vzdělavcem. Učitel svým předvzděláním a úřadem k inteligenci patří. A tu směla by mladému, dalšího sebevzdělání pečlivému učiteli vrhnuta býti ve tvář výtku, že jest zpátečníkem, nedoukem, nevzdělavcem? Nikoli! Toho nedopustí. Tvrdím: Lichý stud a klamný sebecit jest příčinou, proč někteří ze soudruhů našich, učitelé mladší, nevhodnou, jednostrannou četbou a všelijakými přednáškami zavedení jsouce, za to mají, že upjatost a odměřenost vůči knězi, tomuto představiteli moderního (prý) názoru světového a novodobého pokroku protivníku — na místě jsou. — A odpomoc? Tisk proti tisku, slovo proti slovu. Oproti modnímu nevěreckému nazírání na svět — díla křesťanské filosofie a jiná díla vědecká, jež všeliké souvěké poblouzení vyvracují a ukvapené hypotéze na pravou míru přivádějí. V okresních učitelských knihovnách a v knihovnách veřejných takových spisů nena-
lezneme. Knihovny katolické a jednotlivcův z katolických vzdělavců ať půjčují rády a hojně. Komu přístupny učiněny články o thematech: „Mravnost bez Boha jest nemožnou“, „Účelnost v přírodě“, „Víra a věda“ „Bludy a lži v dějinách“, kniha „Světlo v temnostech“ a p. díla našich dra. Kadeřávka, Lenze, Pospíšila a j., kdo srovnává vážně, opravdově a nepředpojatě vývody spisů těchto s běžnými názory, jistě dojde k těmž úsudku, jako učenec současný (stojící mimo názory církve katolické), píšící: „Blaženým moderní člověk vůbec zvatí se nemůže. Hotovost, ucelenost, jednotnost a všeobecnost křesťanství katolického jednotlivce od narození až do smrti bezpečně vede a řídí.“ (Dršina: Myslenkový vývoj evropského lidstva.) Věcným diskussím se nevyhýbejme, sami jsouce sebevzděláním obrnění.

Daleko větší vinu na zkalení poměru kněží a učitelů mají denní listy stran, jimž starý liberalismus byl otcem, a v posledních letech i některé paedagogické listy směru toho. Víme všichni, jaký tón v nich

zavládl. Prudkost útoků proti církvi a kněžím stupňována stále. Ožily boje doby Hasnerovy, když všeobecný sjezd katolický ve Vídni r. 1877 poprvé mohutným projevem myšlenek obnovy ducha katolického se ujal. Založili jsme r. 1883 jednání o „novelle školní“, r. 1888 „návrhu Lichtensteinova“, kdy poprvé přímo vydáno učitelstvu heslo: „Pryč od kněží!“ — A když počátkem let 1890 politický radikalismus vlnami svými zachvátil vrstvy nejširší, nemohl stav učitelský zůstatí nedotknut. Tón časopisů zvlčil docela, když založeny v Čechách a na Moravě obranné spolky katol. učitelů. O tom mohli by celé kroniky povídati neohrožení spolků těch vůdcové Václav Špaček a Josef Kadlčák. A fase nejposlednější: U nás na Moravě prý „volební kampaň r. 1902 otevřela oči i učitelstvu umírněnému, že poznalo, kterak mezi ním a duchovenstvem rozevřela se propast.“ Trudno vzpomínati terrorismu, ano bojkotu, jakým stíhání ti, kdo s proudem nešli.

Jsem pevně přesvědčen, že převážná většina učitelstva za takových rozkvašených dob stejně poctivě, v stejném dobrém duchu ve škole pracovala a odsuzovala tón časopisů církev a kněžstvo hanobících, všechno to bohopusté štvání, nezřízené agitace politické atd. Ale kdo citlivý a povahy ústupné, nechce býti tepán a trhán ve schůzích, ze spolků vylučován a novinami vláčen. Tvrdím: Obavy před pronásledováním a na cti utrhaním jsou příčinou, proč mnozí učitelé i dobře smýšlející nyní upjatými a odměřenými vůči kněžím se stali. A odpomoc? — Nelze upřít, že noviny v politických bojích přestřelují s obou stran, což věci samé na prospěch nebývá. Jako jest možný osobní styk taktických vzdělanců různých národnostních, politických i náboženských názorů, tak možný jest tisk bez prudkých osobních nájezdů a vášnivých polemik, v nichž pravda, důkaz, informace více místa nemají. Z našich paedagogických listů brněnský „Učitel“, list moderní, paedagogické názory pěstující, věcně „si“ vede a polemikám i útokům výhost dal; „Komenský“ i v tuhých srážkách dbal míry. Naše „Vychovatelské Listy“ ani na zjevné útoky ne-reagují. Tak býti má, v tom smyslu i resoluce o nedávném sjezdě katolickém sjednána. Se strany tisku katolického prvý krok učiněn, ano úplný návrh na provedení vypracován.

Uvedl jsem dvě z hlavních příčin uvolnění styků mezi kněžími a učiteli; mají původ ve vznětech subjektivních, osobnostních, citových. Ale znám i dvě z příčin, z věci samé vyplývajících, objekt sám. — Jest známo, že všeliká nedorozumění, hádky a nepřátelství v tom mnohotvárném konání lidském původ a kořen mají buď: 1. v nedokonalém poznání věci, buď 2. v nesprávném posuzování jich vespolných styků. — Znáte, velectění, obsah pověstné brožury Hajnovy: „Nebezpečí reakce ve školství“ nebo vývody brožury: „Školský program pokrokové strany v Čechách“?

Tu hlásá se: „Kněžím běží jediné o nadvládu ve škole. Kněží vysokou úroveň nynějšího vzdělání snížití chtějí. Kněží nynější společenské postavení učitelské zvrátiti se chystají; jsou veskrze nepřáteli učitelstva.“ Ký div, že takové „poznání věci“ (!) příčinou jest nedorozumění a hněvů. — Vzkročil jsem na pole široširé a smím jen několika kročeji od vlastní dráhy se uchýliti. Táže se: Jaký rozhled může míti laik (— a takoví z tábora protivného píší —) o cílech církve, povinnostech kleru? Zdaž takový vůdce-svůdce, hlásající strašáky ty, četl všecky okružní listy nejdůstojnějších biskupů, otázky školské se dotýkající, resoluce sjezdů katolických, návrhy poslanců katolíků ve sborech zákonodárných, denní a paedagogické listy katolické? Kde že o všem tom řeč? Právě úmyslné překrucování pravdy, inscenování Don Quichotských bojů s mlýny vypo-

čítáno je na rozluku učitelů a kněží — za jiným cílem. — A pomoc? — Nedávno pozval „Učitelský spolek olomucký“ zástupce všech politických stran, by ve schůzi učitelské vyložili svůj školský program. Program obnovy katolické školy podal slovný neunavný poslanec dr. Hruban. Mám za to, že přesné, stručné, srozumitelné formulování programu toho rozšířeno by býti mělo slovem a tiskem co nejúsilovněji při každé příležitosti vždy a všude. Na sto pómlov — tisíc osvědčení. Pravda zaplašovala by předpojatost, vnikalo by „poznání věci“ v širší kruhy učitelské, kamž nyní ani zábleskem vnikati nesmí, a samo sebou přestalo by i to, co za čtvrtou příčinu zkalení líčených poměrů našich pokládám a co i vzhledem k jiným časovým proudům vytknouti slušno. Jaký nastal zmatek! Co jednotlivci činí, přičítá se paušálně celému stavu; na klerikalismus se míří — rána dopadá na viru samu. V jisté brožurce čteme titul: „Organisované učitelstvo a náboženství“, a má státi: „Nynější někteří vůdcové učitelstva stavovsky zorganizovaného a poměr jejich ke katolickému náboženství.“ Vždyť kde kdo z učitelstva naprosto odsuzoval jisté jízlivé protináboženské výpady jednotlivce, za něž brožurou ku zodpovědnosti poháněn celý stav! — Takové libovolné záměny pojmů a záměny soudů obecných s částečnými, kategorických s hypotetickými, známé to kotrmelce ne-logičnosti až do těch klamných úsudků a sofismat — méně prozíravé na scestí uvádějí. Však dosti o tom. — Podetnou-li se kořeny zla, výhonky takové a jiné ojedinělé jako „horoucí povalečnost“, neznající včasného kompromissu a nezbytného v jednotlivých fásích časových poměrů „modu vivendi“, klesnou s sebou. —

Zdaž nutna a žádoucná svornost a součinnost kněží a učitelů? Jest styk možným i za nynějších poměrů?

Rozeznávati dlužno styk učitele s knězem jako správcem duchovním a osobou duchovní, styk ve škole, u veřejnosti, styk osobní.

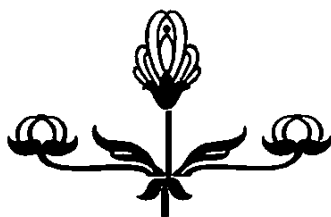
I katolický učitel jest údem církve, jest vázán čtvrtým přikázáním Božím. Povinná úcta knězi vzdávaná platí úřadu jeho. Proto zcela odsouditi jest snahu, jisté povinnosti náboženské (úkony bohoslužby, přijímání sv. svátostí a p.) přesunovati s pole náboženského na pole předpisů školských. K prvním přikázáním náboženským patří zbožnost. Má-li v obcích živá víra u lidu skutky se jeviti, musí každý správce duchovní si přát, aby učitel, všemi pozorovaný, ve zbožnosti předcházal lidu, ovšem i dětem, jež mívají nad dospělé bystřejší zrak, bedlivě a stále učitele svého, svůj vzor, pozorujíce. Korrektní styk bývá mezi duchovními a učiteli pravidlem — u jinověrců. Máme jen my katolíci výjimkou býti? S hlediska čistě náboženského jest tedy poměr obou stavů samozřejmý; jest dán, předepsán.

Ne tak ve škole, kde stýkají se kněz a učitel, oba jako osoby úřední. Vzájemný jich poměr ve škole jest jen částečně vymezen a předepsán platnými zákony, něco platí jako by z práva zvykového; širší pole ponecháno oběma súčasněným činitelům na dobrou vůli a dohodnutí. Pokusil se o jakousi formulku poměru toho výborný paedagog, školní rada Em. Schulz, stanoviv, že na školách středních jest katecheta řediteli podřízen, na školách měšťanských že jsou tito rovnocenni (souřadění), na školách obecných že ve mnohém učitel duchovnímu správci podřídití se musí. Proti formulce ozvaly se hlasy — s obou stran. Vidno, jak záležitost tato jest nehotova, jak otázka choulostiva. — S jiného hlediska o věci mluviti chceme.

Čeho žádají rodičové od školy? Prostičká věta otce nebo matky dítě do školy vedoucí všecko poví. Řeknou synkovi: „Buď hodný —

a dobře se uč!“ Chtějí mítí dítka předně hodné, tedy zvedené, vychované, potom i vyučené. Zašel bych opět v širší pole; opět smím jen několika kročejí odbočiti.

Že vychování nad vyučování klásti dlužno, o tom všechny paedagogické theorie za jedno jsou. Cíl všelijak vytýkají. Nejčastěji slyšíme Herbart-Lindnerovskou definici: „praktickými idejemi tvoření charakteru.“ Katolická paedagogika prostě stanoví: „Vedte dítka k Bohu!“ Tot i Komenského požadavek: „Všeliké mládeže cvičení od pobožnosti začínati má a k ní má po všechn cvičení čas nejvyšší pozornost obrácena býti.“ A tak stalo se náboženství předmětem školním, kněží, učitelé jeho, světských učitelů soudruhy. Pouze nohsledové čirého naturalismu Rousseauova „Náboženství ze škol!“ hlásají. O těch nemluvme. Ti ani učitelé nejsou. Horšími ještě jsou přívrženci moderních filosofů, kteří hlásají: Povaha člověka jest zjevem od veškerého vychování neodvislým; jest od přírody dána. Není tudíž umělé výchovy.“ Tací, dívajíce se na základní názory o svobodě vůle a evoluci mravní, pessimisticky, ano skepticky, až i mnohé prostě negují, ti neměli se na učitelství dáti. Nejsou učitelé — o nich nemluvme. Štěstí věru, že takové a podobné výstřední názory v českém učitelstvu pudy nenalezly. Takoví „také-učitelé“ čelí přirozenému právu rodičů, jež jim dítka svěřili, čelí nejen církvi, ale i státu, kterýž u nás § 1. zákona školního stanoví: „Školy zřízeny jsou k tomu, aby dítka k mravnosti a náboženství vedly . . .“ (Příště konec.)

Správa školy.

Pokračování.

Účastníci okr. konference dne 16. května t. r. konané vyzvednou si cestovné 1. listopadu t. r., a sice přiřknuto každému 2 zl. 25 kr., jež na potvrzení nekolikované c. k. berní úřad v Místku vyplatí.

Ve Frýdlantě, 18. října 1895.

Majitel zvěřince vyžádal si dovolení, aby žáci za vstupné 3 kr. směli si prohlédnouti zvířata. Nečiní-li třídní námitek, oznámí v třídách, čeho třeba, a vykonají příslušný dozor.

Ve Frýdlantě, 21. října 1895.

Za churavého třídního Kranicha obstará se zítra vyučování suplováním takto: od 8—9 hod. dopol. vyučuje v 3. třídě kol. Pospíšil, od 9—10 nadučitel, od 10—11 kol. Vindiš, od 1—2 nadučitel a od 2—3 kol. Pospíšil.

Ve Frýdlantě, 5. listopadu 1896.

Ve smyslu přiloženého vyzvání místní školní rady poučte žáky opět o polním a lesním pychu, upozorněte je na zákony příslušné a zakažte

pokřikování, když jede vlak, házení kamením, chození po železniční trati a poškozování stromů, čmárání po plotech, stěnách a p.

Ve Frýdlantě, 6. listopadu 1895.

Zaneprázdněn jsa úřadem, dp. katecheta dnes vyučovati nebude. Třídní přiměřeným způsobem vyplní hodiny náboženské.

Ve Frýdlantě, 20. prosince 1895.

Upozorněte žáky, že lovení žab je nepřipustno. Doporučte žákům, aby zavěšovali budky (hnízda) na stromy; připomeňte jim, že mají hubit housenky, sbírat suché lupení, šetřit užitečných zvířat a nekazit květů.

Ve Frýdlantě, 24. února 1896.

Přikládaje k nahlédnutí přípis farního úřadu, žádám učitelský sbor, aby ve smyslu tohoto oznámení sůčastnil se příslušné slavnosti. Třídní uvědomí žáky a příslušné pokyny jim udělí, zejména žáky poučí, jak se mají chovati. Podrobnosti umluvíme při poradě, již dnes o 4. hod. odpol. vykonáme.

Ve Frýdlantě, 3. července 1897.

Do přiloženého seznamu vepište hodné žáky chudobné, které navrhuje, aby se jim dostalo vánočního dárku. Seznam budiž o 10. hodině správci školy odevzdán.

Ve Frýdlantě, 19. prosince 1898.

Řádně vyplněné, ve všech částech uzavřené a zakončené třídní knihy odevzdají třídní v sobotu odpoledne 31. července v úřadovně správy školy. Zároveň každý třídní sdělí na zvláštním archu, kterých oprav třeba v třídách a na školním náradí, které pomůcky a jak byly porušeny anebo zkaženy, co má býti opraveno, znovu zřízeno anebo doplněno.

Žákům sdělte, aby rodiče pozvali k závěrečné slavnosti školní, již v sobotu pořádáme.

Ve Frýdlantě, 24. července 1900.

V úterý dne 16. t. m. sůčastníme se pohřbu cí. rady P. Hradila. Žáci shromáždí se v třídách o 1/2 10. hod. dopol., načež v průvodu učitelů se školním praporem půjdou na pohřeb.

Odpoledne jak obyčejně se vyučuje.

Ve Frýdlantě, 15. října 1900.

Za souhlasu a schválení místní školní rady překládá se vyučování ze středy dne 10. dubna na čtvrtek dne 11. dubna, tak že velkonoční prázdniny letos výminečně trvají od středy dne 3. dubna do čtvrtku dne 11. dubna.

Ve Frýdlantě, 1. dubna 1901.

Zítřa slavíme památku J. V. císařovny a královny Alžběty. Za tím účelem shromáždí se žáci v třídách o 8. hod., načež v průvodu třídních odeberou se do kostela na mši sv., po níž zazpívají dvě sloky hymny národní. Ve třídách se vyloží význam této slavnosti.

Ve Frýdlantě, dne 17. listopadu 1901.

Výnosem ze dne 26. září 1901 č. 1126 šk. c. k. okresní školní rada schválila rozvrhy hodin pro všechny třídy. Třídní si pořídí opisy a předloží je správci školy k ověření.

Ve Frýdlantě, 1. října 1902.

V pátek dne 4. října slavíme jmeniny J. V. císaře a krále Františka Josefa I. Z té příčiny shromáždí se žáci o $\frac{3}{4}$ 8 ve třídách, načež v průvodu učitelů půjdou do chrámu Páně. Po mši sv. sejdou se všichni v učirně IV. třídy, kdež zapějí po třídách přiměřené písně, přednesou vhodné básně, nadučitel promluví o významu dne a slavnost rakouskou hymnou národní zakončíme.

Ve Frýdlantě, 2. října 1902.

Ve čtvrtek dne 25. února představí se učitelský sbor novému c. k. okr. hejtmanu, panu Knesslovi. Za tou příčinou sejdeme se zítra o 11 hod. dopol. v Nár. domě v Místku.

Ve Frýdlantě, dne 23. února 1903.

V pondělí dne 11. května o 2. hod. odpoledne vykonají žáci velikonoční sv. zpověď a v úterý o 7. hod. půjdou k sv. přijímání. Třídní zařídí v třídách čeho třeba a vykonají příslušný dozor.

Ve Frýdlantě, 5. května 1903.

Obvodní lékař hodlá ve středu dne 28. t. m. po druhé očkovati žáky, kteří před 6 lety byli očkováni ponejprv. Třídní ony žáky zjistí a vybídnu je, aby ráme si řádně umyli a k očkování se připravili. Za tím účelem žáci pod dozorem třídního zůstanou po 3. hodině ve škole.

Ve Frýdlantě, 26. května 1903.

V pátek dne 2. května započne letní pořádek kostelní. Žáci shromáždí se v třídách o 7. hodině, načež za dozoru třídních učitelů půjdou do kostela. Dozor bude konati vždy po týdnech jeden třídní. První týden koná dozor nadučitel, pak podle tříd po pořádku ostatní členové sboru učitelského.

Ve Frýdlantě, 28. dubna 1904.

Měsíční výkazy zanedbané návštěvy školní předloží se dnes o 4. hod. odpolední.

Ve Frýdlantě, 31. ledna 1904.

Řádná měsíční porada koná se ve středu dne 3. února o 4. hodině odpolední ve sborovně chlapecké školy.

- Pořádek:
1. Čtení zápisu.
  2. Čtení došlých přípisů a nařízení.
  3. Zprávy třídních.
  4. Zpráva nadučitele.
  5. Úsnesení o známkách z mravů a doba vydání školních zpráv za II. období.
  6. Přednáška kol. Krčmáře: „Nové směry v kreslení ve škole obecné“.
  7. Volná podání.

Ve Frýdlantě, dne 1. února 1904,

Matrika školní je soupis všech dětí školou povinných, které bydlí v obvodu školní obce, ať chodí do školy, anebo nechodí. Školní matriku sepisovati nemají jednotlivé školy, nýbrž místní školní rady (min. výnos ze dne 12. února 1884 č. 23.122 I. odd.) Podle § 1. řádu školního a vyučovacího ze dne 29. srpna 1870 má místní školní rada osm dní před započatím školního roku správci školy dodati seznam všech dětí školního okrsku. Správce školy pak pečuje o řádné vedení školní matriky jemu odevzdané. Jak se vede, viz v příloze: úřední písemnosti.

Matriku o soukromých zkouškách zpravidla se vede jenom na školách vícetřídních. Jak se vede, patrně z přiloženého vzorku.

(Příště dále.)

Stručné dějiny vyučování náboženského.

Píše prof. *Adolf Fux*.

(Část sedmá.)

Jelikož v době té hlavně o to šlo, aby především náboženské novoty byly potírány a vyvracovány, a aby pravé učení náležitě bylo odůvodňováno a bludu uchráněno, převládal v katechismech tehdy vyšlých ráz dogmaticko-polemický nad stránkou historicko-ethickou. Na biblický dějepis nebylo bráno žádoucího zřetele a působeno bylo hlavně na rozum a paměť.

Z četných katechismů v době té vydaných, z nichž však mnohé k všeobecné platnosti nepřišly, jsouce užívány toliko v jednotlivých dioecésích, sluší jmenovati na předním místě: „Summa doctrinae christianae“, souhrn učení kř. (katechismus velký), který sepsal učený a věhlasný člen řádu jezuitského, blahoslavený Petr Canisius (* 1521, † 1597). Kniha ta, kterou dal císař Ferdinand I. svým schválením beze jména autora vytisknouti, byla zjevem epochálním a převeliký vliv měla na rozkvět vyučování náboženského. Jsouc plodem hluboké učenosti spisovatelovy, pojednává mluvou písma sv., sv. Otců a sněmů církevních hlavně o člancích víry, které v době té byly napadány, ale pro školu se kniha ta nehodila. Proto vydal Canisius pro děti malý katechismus (r. 1561), který se bleskurychle rozšířil po všech zemích katolických, téměř do všech jazyků byl přeložen a již r. 1586 dožil se 400. vydání.

Katechismus ten dělil se na pět hlavních částek, a to: 1. o víře a apoštolském vyznání víry, 2. o naději a modlitbě, 3. o desateru Božích a pateru příkázání církevních, 4. o svátostech, 5. o křesťanské spravedlnosti, o hříších a dobrých skutcích. Příkladně jednal o čtyřech posledních věcech člověka.

Během času dočkal se četných, ač ne vždy zdařilých, přepracovaných vydání. V zemích rakouských zaveden byl jako učebnice náboženského vyučování až do druhé polovice minulého století, kdy ustoupiti mu bylo tak zvanému katechismu zaháňskému Ign. z Felbigrů, který se udržel až do počátku devatenáctého století a na to opět katechismus Canisiův jako „velký a malý katechismus“ v novém, přepracovaném vydání zaveden byl do škol ve všech rakouských zemích. I nynější katechismus, rakouským episkopátem r. 1898 vydaný, jest na základě jeho spracován.

Nejlepšího spracování dostalo se katechismu tomu kard. Rob. Bellarminem (* 1542, † 1621), arcibiskupem Capui, jenž k rozkazu papeže Klimenta VIII. vydal katechismus ten r. 1598 pro Řím a církevní stát a proto také římským katechismem byl nazván, papežem Benediktem XIII. předepsán byl pro celou Itálii a papežem Benediktem XIV. r. 1725 všem biskupům celé církve byl doporučen a i ve všech krajinách missijních byl zaveden.

Když na všeobecném sněmu církevním, vatikánském v sezení dne 4. května 1870 jednáno bylo o zavedení katechismu jednotného, po veškeré katolické církvi, doporučoval sám papež Pius IX. Bellarminův katechismus v Itálii až posud užívaný, tak že mnoho nechybělo, aby zaveden byl v celé katolické církvi.

Katechismus ten dělil se na 4 hlavní částky, a to: 1. o víře, 2. o naději, 3. o lásce, 4. o svátostech. Mimo tyto věci potřebné připojeny byly ještě věci užitečné, hlavní ctnosti a hříchy, skutky milosrdenství, hříchy do nebe volající, evangelické rady, 4 poslední věci člověka a tajemství sv. růžence.

Mimo to napsal knihu „Vysvětlení učení křesťanského“, která má tu zvláštnost, že žák se táže a učitel odpovídá.

V této době vydány byly a rychle po sobě následovaly přčetné katechismy a jim podobné spisy dílem pro školu, dílem pro lid, z nichž jenom nejdůležitější uvedeme.

Z četných společností náboženských a duchovních řádů, které na náboženské vzdělání mládeže i lidu velký vliv měly, třeba uvésti tyto:

„Bratrstvo křesťanského učení“, které mělo účel, děti i dospělé v náboženském vyučování podporovati. Papež Pius V. (r. 1571) schválil zařízení to a vybídl všechny patriarchy, biskupy a preláty, by následovali příkladu toho.

Nevšední zásluhy o vyučování mládeže má sv. Ignác z Loyoly a od něho založený řád tovaryšstva Ježíšova (r. 1540). Úkolem jeho bylo podporovati spásonosné snahy věřícího lidu životem i učením, rozšiřovati pravou víru hlásáním slova Božího, duchovními cvičeními, skutky milosrdenství, obzvláště však vyučováním mládeže a lidu nevědomého. Úkolem tomu dostali jesuité plnou měrou, zasvětivše život svůj výchově a vyučování mládeže horlivostí dosud nevídanou, tak že i vyznavači víry evangelické blahodarnou činnost jejich uznávali a děti své nezřídka na výchovu jim věřovali. Jest sice s podivením, že vlastnímu vyučování náboženskému poměrně málo hodin (někdy toliko 1 hod. týdně) vyměřovali, ale k tomu dlužno podotknouti, že veškeré vyučování jejich bylo provanuto duchem náboženským a že vychovávali více příkladem svým, než slovem. Příklad a osobnost učitelova měly býti živým návodem u víře, naději a lásce. Jejich zbožnost při náboženských výkonech měla i na chovance jejich přecházeti. Používali každé příležitosti, jako nemoci žákovy, jednotlivých církevních slavností a j., by své žáky o náboženství poučovali a k bohabojnosti a mravnosti naváděli; přihlížejíce konečně k osobním zvláštnostem jejich, vychovávali pro život praktický.

Čestné zmínky na poli vychování a vyučování zasluhují tyto duchovní řády: Řád oratoriánů, kněží oratoře (kaple) Ježíšovy, který ve Francii založil kardinál Pierre (roku 1613) a papež Pavel V. schválil; řád ženský uršulinek, který založila Angela Merici († r. 1540) a který měl vyučovati dívky, ošetřovati nemocné a pěstovati vlastní dokonalost; bratrstvo školních bratří, založené Janem de la Salle (roku 1680), mající účel, bezplatně vychovávat a vyučovati mládež na základě křesťanském zejména ve školách

elementárních, avšak i ve školách pro učedníky a tovaryše, v pensionátech a ve školách kázeňských; řád piaristický, jehož zakladatelem byl Josef z Kalesanzy (* 1556, † 1648), který z vlastního názoru seznav, že hmotná a mravní bída lidu pochází z nedostatečného vychování, zřekl se nároků na církevní hodnosti, které mu hojnou měrou kynuly, sbíral v Římě tuláky, by je vyvedl z bídy, nevědomosti a nepravosti, zasvětiv tak celý život svůj vychování a vyučování opuštěné a zanedbané mládeže.

Zde dlužno uvéstí především historický katechismus, malý a velký, který r. 1679 vydal ve Francii Fr. Claude Fleury. Každý má dva díly, z nichž první jest obsahu biblického, druhý obsahu věro- a mravoučného. První díl malého katechismu podává stručně v 29 člancích hlavní příběhy Starého a Nového zákona, a na konci připojeny jsou otázky a odpovědi z jednotlivých biblických příběhů. Díl druhý obsahuje výklad věro- a mravouky taktéž v 29 člancích, ale beze vsí logické spojitosti a beze všeho rozdělení. Velký katechismus srovnává se úplně s malým až na to, že jest obšírnější; díl první má 52, díl druhý 50 článků, ale otázek a odpovědi v díle prvním tohoto katechismu není, jako v katechismu malém.

Katechismus ten upoutal na sebe všeobecnou pozornost nejen ve Francii, ale i v jiných zemích a přeložen byl do jazyka španělského, vlašského a německého (v Německu byl ještě r. 1790 ve Vratislavi znovu vydán).

Jakkoliv má i své dobré stránky, hově metodě analytické, nelze přece s ním úplně souhlasiti, protože celou křesťanskou nauku cestou historickou chce probrati, zavrhuje úplně tradici a scholastiku. Pouhý mechanismus při náboženském vyučování nelze ovšem schvalovati, ale třeba přece jednotlivé články systematicky seřaditi, nejen do ducha jejich vniknouti, ale je i přesně formulovati.

K zasloužilým mužům doby té druží se ve Francii též Jacques Bossuet (* 1627, † 1707) a Fr. Fenelon (* 1651, † 1715).

J. Bossuet složil výborný katechismus, který stručně obsahuje učení katolické a papežem Innocencem XI. byl schválen. Kniha ta byla do více jazyků přeložena a vyvolala velikou polemiku jmenovitě se strany evangelikův.

Fr. Fenelon vydal paedagogický spis „Telemach“, který má chovanci jeho, vévodovi Borgogneskému, před oči předvésti ideální stav společnosti a mravů, a „Nárys výchovy dívčí“, v kterém naznačuje, kterak vštěpovati v dětskou mysl základy náboženské.

Konečně uvéstí sluší Karla Boromejského, arcibiskupa milánského (* 1528, † 1584). O školství národní zisťoval si zásluhy nesmrtelné. V době, kdy na školách evangelických toliko katechismu se učilo, vydal organizační statut „Ustanovení a pravidla společnosti školy křesťanského učení“, ve kterém se vzácnou věcí znalostí a všestrannou podrobností veškeré školství své diecése tak upravil, že škola sice s církví ve spojení zůstala, ale řízení celku spočinulo v rukou výtečných mužů stavu duchovního i světského. Tato pravidla jsou pravým vzorem všech školních řádů a obsahují převzácné pokyny pro učitele a žáky.

Doba zde vylíčená může tudíž všim právem nazvána býti zlatým věkem katechetické činnosti vůbec a katechetické literatury zvláště a neobyčejná horlivost u vyučování náboženském měla i veliký vliv na lepší kázeň a účelnější metodu. Vyučování počínalo a končilo z pravidla modlitbou, katechismus se vysvětloval, jednotlivé články se objasňovaly příklady a podobenstvími a k nim připojovala se vhodná naučení ve formě modliteb. Na probranou látku se vytazovalo a žáci byli nuceni, katechismu nazpaměť se učiti a z paměti odříkávati. (Metoda syntetická.)

Katechismy české té doby jsou: „Katechismus malý“ chovaný v rukopisu ze XVI. století ve vídeňské knihovně, katechismus Urbana Rhegia přeložený z latiny do češtiny od Jiřího Rožďalovského (r. 1547), Jindřicha Skribona, probošta pražského (r. 1552 a 1556), Petra Canisia do českého jazyka přeložený r. 1559 a katechismus od tovaryšstva Ježíšova kutnohorského (r. 1687).

Věk nejnovější.

V druhé polovici a na konci 17. století nastal veliký úpadek náboženského vyučování. Dřívější horlivost ochabla a zavládnuvší racionalismus, plod volného zkoumání písma sv., a humanismus, měl i pro vyučování náboženské přesmtné následky. Rozum lidský povýšen byl nad autoritu Boží a církevní, a usilováno bylo o to, by vše pozitivní a nadpřirozené z víry bylo odstraněno. Neblahý tento směr ovládl nejen učitelské stolice na bohosloveckých ústavech, uplatnil se nejen v kázáních a křesťanských cvičeních, ale vnikl i do škol obecných. Přirozený následek toho byla tak zvaná „forma sokratická“, která ovládla veškeré vyučování náboženské a velice je poškozovala. Náboženství bylo zbaveno vši božské autority, biblický dějepis a katechismus měly býti ze školy odstraněny, nic nemělo do duší dětí ukládáno, ale vše z nich vyvozováno býti, i to, co vůbec možno nebylo. Nešlo jenom o odpověď, ale o umělé odvozování této různými cestami. Mládež učila se sice rozumovati, ale nikoliv věřiti. Směr ten byl zcela nepřirozený, neboť nebyl brán zřetel k tomu, že náboženství jest dané, zjevené, že nemůže býti tudíž cestou spekulativní rozumem vyvozováno. nýbrž že musí do duší dětí dříve býti ukládáno, a že i všeliké sokratisování předpokládá základů pozitivních, jak případně sám Pestalozzi o věci té podotýká, že „ani jestřábi a orlové ptákům vajec z hnízd nevybírají, dokud oni je do nich nesnesli.“

Ale již počátkem 18. století nastal utěšený obrat u věci té, nové cesty počaly se raziti, citelné rány náboženskému vyučování zasazené hojiti, nedostatky a chyby napravovati. Vyskytli se mužové, kteří jali se náboženské vyučování nevšední horlivostí reformovati, k církevní tradici se vracejíce. Náboženské vyučování mělo býti oživeno biblickým dějepisem, hojnými názory a příklady, by mysl rozeřálo a na vůli působilo a vzdělávalo.

První pokus ve směru tom učinil Ignác z Felbigrů (* 1724, † 1788), probošt kláštera augustiánského v Zaháni. Do Rakouska povolán byl císařovnou Marií Terezií (r. 1774), by jako generální ředitel škol kleslé vzdělání lidu obecného povznesl a veškeré zřízení školské nejen po stránce věcné, ale i methodické upravil. Úkolu toho podjal se pilí nevšední; vydal „Všeobecný řád školní a vyučovací pro německé školy v korunních zemích rakouských“ a jiné spisy, ve kterých žádá na učitelích názornost a indukci v postupu vyučovacím a probouzení samostatné soudnosti v chovancích, a uvedl do škol tehdy v Německu užívanou metodu Hähnovu „tabellární a písmovou“.

Ale i na pole náboženského vyučování činnost svou přenesl, upraviv nový, tak zvaný „zaháňský katechismus“, který na čas vytlačil Canisiův katechismus ze škol. Katechismus ten byl dle tehdejšího rozdělení škol ve 3 třídy uspořádán.

Katechismus pro 1. třídu obsahoval na 13 stránkách co nejstručněji náboženské pravdy, které ku spasení věděti jest 1. potřebno, 2. přikázáno. 3. užitečno; měl působiti hlavně na pamět.

Katechismus pro 2. třídu přiléhá obsahem i formou k malému katechismu Canisiovu a jest zpracován v otázkách a odpovědích; měl působiti na rozum.

Katechismus pro 3. třídu uvádí na 280 stranách celé náboženské učivo souvisle a měl sloužiti za čítanku, a to tím způsobem, že otázky pro učitele uvedeny jsou pod textem. Učivo působiti mělo na vůli, ku kterémuž cíli jest na konci každého článku připojeno krátké, praktické naučení. Katechismus ten, jenž jest rozdělen sice dle Kanisia, liší se však přece nejen obsahem, ale i vnější úpravou svou od onoho, neboť jest sestaven formou vyprávěcí, řídě se zásadou, že děti nemají poznati toliko pravdy náboženské, ale i dějinný původ jejích, a odůvodňuje zásadu tu jednak rázem křesťanského naboženství, které se skládá hlavně z události a tudíž cestou historickou pojednávatí se má, jednak ale i povahou dětí, které nejlépe vyhovuje, a příkladem sv. Augustina, který u vyučování podobně si vedl.

Felbigrovy katechismy se však všeobecně neujaly a panoval u věci té veliký zmatek, protože různé katechismy stále se objevovaly. Aby jakási jednota v otázce té byla zjednána, sestavena byla císařovnou Marií Terezií zvláštní komise za dozoru vídeňského arcibiskupa, kardinála, hraběte Magazziho, které bylo uloženo, aby se o vhodné katechismy pro školu postarala. Tato navrhla katechismy dle vzoru Canisiova na 5 hlavních částek rozdělené, které do škol byly zavedeny (katechismus malý, střední a velký) a až do nejnovější doby (do vydání nového katechismu r. 1898) byly a jsou dosud na mnohých místech užívány.

Převeliké zásluhy o rozkvět náboženského vyučování a rozvoj vědy katechetické má Bernard Overberg (* 1754, † 1820), který čtým svým nástupcům novou razil dráhu. Když již jako domácí učitel meškal o prázdninách ve svém rodišti v Osnabrückeru u své ovdovělé matky, byl několika sousedy, jichž děti pro nedostatečné náboženské vědomosti nebyly připuštěny k velikonočnímu sv. přijímání, požádán, aby je po čas prázdnin vyučoval a tím sv. přijímání pro příští rok jim umožnil.

Overberg podjal se práce té s radostí. Obvyklým v té době vyučovacím způsobem uložil dětem několik otázek a odpovědí z katechismu nazpamět, a druhého dne se na to dotazoval. Ale děti nemohly se nikterak odpovědím naučiti, a to dílem proto, že jich dobře nepochopily, dílem také proto, že ani slovům katechismu nerozuměly. Jižjiž chtěl se vzdáti nevděčné práce, by si času k svému zotavení určeného nestrpčoval bolem a lítostí nad nezdařem své námahy. Chtěl však ještě jeden pokus učiniti. Když děti opět k němu přišly, vypravoval jim biblické příběhy, a ihned nastal obrat, neboť pozoroval na nich velikou změnu. Tvář jejich se vyjasnila, pozorně ho poslouchaly a pochopily poučky, které z biblických příběhů vyvozoval a na dané otázky snadno odpovídaly

Okolnost ta byla mu vodítkem, že náboženské vyučování nejlépe na základě biblických příběhů prospívati může, a měla nemalý a snad i rozhodný vliv na vývoj paedagogických náhledů a zásad jeho v době pozdější.

Když r. 1870 jmenován byl kaplanem v Eversvinkelu, rozvinul na poli náboženského vyučování rozsáhlou činnost. Seznav nevědomost lidu a četné pověry v době té panující, uminil si, že uchopí se k odklizení toho zla prostředku nejúčinnějšího — důkladného vzdělání mládeže.

Pozornost věnoval především vyučování náboženskému do té doby velmi zanedbanému, neboť přesvědčil se, že pouhý mechanismus při vyučování vůbec a při náboženském vyučování zvláště, nevede k cíli, a že pouhé učení se otázek a odpovědí katechismu nazpamět nepřináší žádoucího ovoce. I sokratickou formu v té době užívanou zavrhoval a proto si

předsevzal vyučování náboženské zvláště zreformovati, oživit, na názornost, cit a vůli působiti, což se mu také měrou vrchovatou podařilo.

Upoutav na sebe pozornost osvíceného státníka Fr. z Fürstenbergů, který byl ředitelem arcibiskupským v Münsteru, byl Bernard Overberg k návrhu jeho povolán za učitele normální školy v Münsteru (r. 1783) a od r. 1809 také správcem katolického theologického semináře. (Příště dále.)

Tímto číslem končí prvý půlrok; kdož nevyrovnal posud předplatné, žádá se snažně, aby tak co nejdříve učinil. Ti pak P. T. odběratelé, kteří dluží doplatné za minulý ročník a mnozí za všechny ročníky, ať laskavě uváží, že i my máme své povinnosti, které musíme vyrovnati poctivě.

Duchovní cvičení pro učitelky. Od 26.—30. srpna t. r. konají se exercicie pro české učitelky v Brně v klášteře ctih. milosrdných sester sv. Karla Boromejského na Údolní ulici čís. 37. Účastnice ať se přihlásí zavčas ve jmenovaném klášteře a oznámí zároveň, přejí-li si v klášteře nocovati. Poplatek za veškeré zaopatření činí 6 K. Začátek o 5. hod. odpol.

Výbor apoštolátu sv. Cyrilla a Metoděje v Brně.

Císař k učitelům. Císař 7. června odpověděl v Pešti k oslovení ministra vyučování Berzeviczyho v ústavě pro učitele těmito slovy: „Znám těžké postavení a důležité úlohy učitelstva a počítám ke svým panovnickým úkolům, abych jeho postavení v poměru ke hmotné síle státu zlepšoval, respektive podporoval plnění jeho úkolů. Naproti tomu však očekávám od učitelů, že budou vychovávat mládež v duchu věrnosti a konání povinností k Bohu, králi a vlasti a že se nedají svěsti od této cesty povinnosti nikdy a žádným vlivem.“

Výnos c. k. zemské školní rady v Čechách ze dne 20. dubna 1904, svědčící ředitelstvím, správám škol a všemu učitelstvu. „Nařízením ministerstva záležitostí duchovních a vyučování ze dne 8. června 1883 čís. 10.618, čl. I., 5. („Věstník vl.“ r. 1883, str. 124.) ustanoveno jest, aby při vyučování zpěvu na národních školách vedle zpěvu vlasteneckého a národního pěstován byl také zpěv církevní.“

O důležitosti zpěvu církevního pro výchovu mládeže a lidu nemůže býti pochybnosti, jakož také samozřejmo jest, že nejlepších výsledků ve zpěvu církevním bude dosaženo v těch případech, kde nacvičení písní ve škole a přednes jich v kostele řízen jest týmiž osobami. Nelze tudíž schvalovati pokusy některých učitelských časopisů, přiměti učitelstvo k tomu, aby vzdalo se řízení kůru a vůbec účinkování při hudbě chrámové. Rovněž nelze souhlasiti s počínáním některých okr. škol. rad, jež vydaly správám škol v té věci oběžníky, které mohou způsobiti, že mnozí učitelé vzdají se řízení kůru, jež dosud beze škody pro školu zastávali, což by v menších obcích, kde není možno ustanoviti zvláštního ředitele kůru, mělo za následek úplný úpadek zpěvu chrámového, jímž právě naše vlast povždy slyňula. Počínání toto přiči se právě vynesení zemské školní rady ze dne 24. dubna 1871 č. 2650 („Věstník vl.“ 1871 str. 42.), jehož okresní školní rady, jichž se týče, při tom se dovolávají, poněvadž výnos tento okresním školním radám ukládá, by zakročily jen jednotlivě a vždy jen v takových případech, je-li zjištěno, že vykonáváním služby kůrové vyučování skutečně se ruší.

Dotčené výnosy okr. školních rad mohou však vedle úpadku zpěvu chrámového přivoditi také ještě jinou škodu; jsou totiž s to, aby porušily dosavadní dobrou shodu mezi učiteli duchovními a světskými, kteří společně mají pečovati o výchovu mravně-náboženskou a kteří tomuto úkolu stanovenému národní škole říšským zákonem školním s úplným zdarem vyhověti mohou jen tenkrát, když působí v dobré shodě a svornosti.

Vzhledem k tomu očekávám, že p. předseda, zvláště pak okr. školní inspektor, vhodně čeliti budou snahám shora vyznačeným, zvláště kdyby v okresní školní radě učiněn byl pokus, přivésti je k platnosti.

Nemohu při této příležitosti opominouti, abych nedotkl se také toho, že některé listy učitelské ve snaze, způsobiti rozluky mezi duchovenstvem a učitelstvem, uveřejňují články, jimiž náboženské přesvědčení učitelstva otřeseno býti má. Jest úkolem všech, jimž správa škol jest svěřena, zejména pak úkolem okr. školních inspektorů, aby zjevu tomu věnovali zvláštní pozornost, aby vhodnými prostředky proti oněm snahám pracovali a ze ze všech sil se přičiňovali zabrániti, by učitelstvo v poctivé snaze o mravně-náboženskou výchovu mládeže působením dotčených časopisů zvikláno nebylo.

Pod dojmem tohoto výnosu zem. školní rady píše „Osvěta Lidu“ 11. června: „Pane místodržiteli! Devět desítin inteligentních t. zv. katolických lidí nevěří už dávno (dávno!) ničemu, co svatá římsko-katolická církev k věření předkládá! Mezi těch devět desítin počítáme i Vás, pane místodržiteli, všechny okresní hejtmany, skoro všecko učitelstvo atd. My na Vás, ani na okresních hejtmanech nežádáme, abyste veřejně vyznávali toto své credo nevěry. Ale tolik máme právo na Vás jako na slušných lidech žádat, abyste jiné nenutili vyznávatí něco, co je diametrálně vzdáleno od všeho jejich přesvědčení (i Vašeho!) . . . Pane místodržiteli, ve stavu duchovním projevil se zejména v posledním čase tolik nemorálnosti (do minulosti nechceme choditi pro příklady zatím!), že by se musilo nazvati přímo mravní frivolitou chtít nutit učitelstvo ku shodě s kněžstvem, s těmi Drozdy, Poštulky, Kohny. Bylo by to urážkou slušného učitelstva! Kněžstvo ztratilo už dávno legitimaci ku výchově mravní!“ — Tak se učitelstvo nepoctivci svádí a štve!

K čemu radí učitelstvu „Čas“. Píše: „Nábožensko-mravní vychování je požadavkem katolického kněžstva. Rozumí se tím, že rakouská škola má vychovávat mládež ku mravnosti na základě katolického učení. Každé nábožensko-mravní zásady nejlíp se projevují v životní praxi. Žádné filosofické uvažování o zásadách mravních nevydá tolik, jako vydá statistika, zkušenost, důkaz pro oči, kterak ty a ony mravní zásady působí na své vyznavače. Má-li být proveden důkaz o ceně a požehnání nábožensko-mravního vychování, nechť učitelstvo naše podnikne statistiku mravní podle vikariátů nebo podle okresů školních a zjistí, jak nábožensky mravně žije kněžstvo. Práce by nebyla těžká; byla by sice velmi odpovědná, ale za to neméně poučná.“

Za vyšším vzděláním. Ministerstvo vyučování vynesemím ze dne 30. dubna t. r. povolilo, by v r. 1904, pokud se týče ve šk. roce 1904—5 konány byly v Čechách tři kursy pro učitele škol měšťanských s vyučovací řečí českou a to: 1. Celoroční kurs při státním gymnasiu v Třeboni pro kreslení a modelování, rýsování, krasopis, matematiku a hygienu. 2. Ferialní kurs pro vyučování kreslení dle nejnovějších method při c. k. odborné škole keramické v Bechyni v době od 1. do 31. srpna 1904. 3. Ferialní kurs pro kreslení dle nejnovějších method při státní vyšší reálce v Pisku v době od 17. července do 14. srpna 1904.

Kurs pro matematiku a deskriptivu pořádá Zemský Ústřední spolek jednot učitelských v Čechách v měsíci srpnu t. r. v Praze. —

XIII. ferialní hudební kurs pro učitele škol obecných a měšťanských bude zahájen v hudební škole Arnošta J. Černého na Kr. Vinohradech, v Krameriově ul. č. n. 4. dne 1. srpna b. r. a potrvá do 26. srpna. Přednášetí se bude nauka o harmonii, kontrapunkt, skladba a dějiny hudby. Přihlášky přijímají se stále. Bližší v programu, jenž na žádost se zašle, dlužno však připojiti 10hal. známku. Kurs jest velmi dobrou přípravou ku státní neb odborné zkoušce ze zpěvu neb jiného odboru.

Polský ústřední spolek učitelský ve Slezsku pořádá v Těšíně od 15. do 30. srpna universitní kurs, na němž přednášetí budou většinou universitní professoři a docenti z Krakova a ze Lvova. Očekává se četné účastenství z Haliče. —

Sjezd německého učitelstva v Královci agituje horlivě pro požadavek akademického vzdělání učitelstva. Denní listy udržují pro tento požadavek stálou pozornost svých čtenářů.

O výletech školní mládeže vydala c. k. zemská rada školní pro král. České výnos, v němž se stanoví: Při kratších výletech nemají se výletníci vůbec v hostinci zdržet. Při výletech polodenních nebo celodenních nemá zástavek v hostincích býti více, než nezbytně třeba, a při nich má se mládeži za nápoj doporučiti čistá zdravá voda, svařené mléko, šťávy ovocné, káva, čokoláda, thé nebo vody minerální. Hned při obědnávce obědu jest hostinskému poukázati, aby se opatřil nápoji bez lihu. Kde by však nápojů takových vůbec nebo s dostatek nebylo ani čerstvé zdravé vody, jest pítí piva, ve případech výjimečných vína, omeziti na malou, učitelem stanovenou dávku, již překročiti není dovoleno. Pítí kořalky jakéhokoliv druhu jest naprosto zakázáno.

Školní spóřitelny patrně nikde neosvědčují se. Nejnověji svědčí o tom zpráva o sjezdu ruských učitelů v Nižním Novgorodě, která naprosto zavrhuje toto zřízení. Dítě chce vyniknouti nad jiné a proto shání peníze, aniž by uvažovalo, užívá-li k tomu správných prostředků. Mnohdy ani nechápe, že sahá ku špatným prostředkům.

Vykořistování dětí v Japonsku. Naříkáme si, že se u nás školní děti již od útlého věku vykořisťují k tělesné práci, která jejich útlé ústrojí ničí. V Japonsku jest podobně, ba snad ještě hůře. V sirkárnách japonských pracují 6—8leté děti až 6 hodin denně za mzdu 7 h. Hoch může shotoviti za den až 50 krabiček na sirky, a za ty má — 12 h mzdy. Vláda japonská strojila se překaziti továrníkům užívání dětí k této práci, ale nastalá válka ji od toho zdržela.

Dvoutrídni obchodní škola ve Vyškově. Za řádné žáky přijímají se ti, kteří dostudovali měšťanskou školu nebo třetí třídu školy střední. Žáci s menším vzděláním přijímají se na základě zkoušky přijímací. Kondiční odbor starati se bude snaživým žákům o přiměřená místa. Nemajetným žákům školné se promine a podporami o ně bude postaráno. Zápis koná se před prázdninami od 16. do 19. července, po prázdninách od 9. do 20. září. Dotazy ochotně zodpoví a prospekty na požádání ochotně zašle ředitelství.

Vychovatelské čítance máme co děkovati, že můžeme se seznámiti s vybranými spisy cizích paedagogů; v právě vyšlém svazku 4. podává nám tato znamenitá sbírka proslulé dílo na slovo vzatého paedagoga ruského K. D. Ušinského „Novodobé školství v ruském zrcadle“. Nepochybujeme, že kniha tak důležitá najde hojného rozšíření nejen v kruzích paedagogických, ale i v nejšířších kruzích našeho čtenářstva. Nakladatelství E. Beauforta v Praze.

Z vážných příčin odkládáme Hlídku školskou do příštího čísla.

Drobnosti. Dvacáté výročí smrti Václava Beneše Třebízského připadá na 20. červen. — Souborné vydání spisů J. A. Komenského připravuje Ústřední spolek jednot učitelských na Moravě. — Sněm moravský bude svolán až v září. — „Obnova“, která mívá vzácné věcné úvahy, žádá, aby učitelstvo (protinábožensky smýšlející) odůvodnilo své bezbožectví vědecky. Subjektivní přesvědčení ještě nikterak neopravňuje, útočiti proti náboženství katolickému. — Příští školní rok bude prý při učitelském ústavě v Opavě zřízena česká pobočka, při těšínském ústavě pak polská. — Příštím rokem má býti otevřena měšťanská škola dívčí na Polské Ostravě. — Školní lékaři zavedeni budou v Praze počátkem příštího školního roku. — Družstvo sv. Mohara, které vydává laciné slovinské knihy, má letos 76.058 členů a rozdá letos 456.348 knih. Za svého působení rozšířilo družstvo celkem 9,300.040 knih. — „Ludmila“, kteráž vydává sedm knih ročně za 2 koruny, vychází asi v 100.000 výtiscích. — Učitelský list ve třech řečích vychází v Bukovině v Černovicích čtvrtletně v řeči německé, rusínské a rumunské a slove „Bukowiner Schule“. — Všeobecná školská výstava v Rusku pořádaná bude roku 1905 v Moskvě. Ruská zemstva chtějí na této výstavě ukázati, co od zavedení zemstev r. 1864 pro školství a pro vzdělání lidu vůbec učinila. — Magistrát města Berlína se usnesl, aby místo mezi třídou Gubenskou a Memelskou bylo pojmenováno náměstím Komenského a rovnoběžná třída k třídě Poznaňské třídou Komenského. Na počest Komenského dosud pojmenovány byly v Německu části města v Mnichově, Drážďanech, Norimberce a Lešně. („Rozhledy“.) — V minulém roce bylo v Severní Americe od dobrodinců věnováno 500 millionů na školství. Tak přeje Amerika školám!

Doporučujeme co nejvřeleji

každé škole

umělecké,
jubilejní
vydání

BABIČKY

od Boženy Němcové.

Nákladem České grafické akciové společnosti »Unie« v Praze.

KRÁMSKÁ CENA

brož. K 25.—, vázané K 31.—, v překrásné vazbě celokožené K 35.—.

„Vychovatelské Listy“ vycházejí dvakrát měsíčně (5. a 20.)

Předplatné na celý rok obnáší 6 K

Redaktor Alois Adamec, učitel měšťanské školy v Ivančicích.

Administraci a expedici vede Hedv. Rubrová, učitelka v Brně, na Petrově č. 1.

— Pouze administraci posílá se předplatné. —

Nákladem Katolického spolku českých učitelů na Moravě.

Príspevky se honorují.

Inserty účtují se ievně.